

DEJINY ORAVSKEJ KNIŽNICE V DOLNOM KUBÍNE

Budova knižnice.

História knižnice

1914 – 1949

Počiatky verejného knihovníctva v Dolnom Kubíne siahajú do roku 1914, kedy na podnet Krajinskej rady múzeí a knižníc bola zriadená pri Čaplovičovej knižnici (v súčasnosti ako historická knižnica je súčasťou Oravského múzea P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne) ľudová knižnica s maďarskou literatúrou. V zmysle uplatnenia knižničného zákona z roku 1919 zaslal školský referát v Bratislave v roku 1921 na Oravu dve prenosné knižnice po 50 zväzkov kníh, ktorých fungovanie v jednotlivých obciach malo pripraviť podmienky pre zakladanie ľudových knižníc. Prvá verejná obecná knižnica bola vytvorená v roku 1924 a pôvodne obsahovala 200 exemplárov kníh. O verejnú obecnú knižnicu v Dolnom Kubíne sa staral až do roku 1943 knihovník Čaplovičovej knižnice Dr. Ján Smetanay, po r. 1943 bol vedením knižnice poverený profesor gymnázia Ján Halaša.

Počas druhej svetovej vojny boli obecne knižnice do značnej miery poškodené, preto prvoradou úlohou po jej skončení bolo oživenie činnosti existujúcich knižníc. Realizovali sa revízie fondov a ich očistenie od fašistickej, morálne i fyzicky opotrebovanej literatúry a vytvárali sa podmienky pre rozvoj činnosti ďalších knižníc. V štatistickom prehľade o osvetovej práci za rok 1949 sa uvádza, že v okrese Dolný Kubín pracovalo 34 knižníc, ktoré mali vo svojich fondoch 10 182 kníh, realizovali 8 947 výpožičiek pre 1 236 zaregistrovaných čitateľov. Okrem výpožičnej činnosti a odborného spracovávania kníh vyvíjali knižnice aj kultúrno-výchovnú činnosť, predovšetkým organizovali putovné výstavy kníh a realizovali besedy o význame knihy a knižnice pre široké vrstvy obyvateľov. Z iniciatívy knižničného inšpektora Antona Macka sa uskutočnila v čase od 15.3.1948 do 15.3.1949 súťaž o najlepšiu knižnicu. Kritériami pre hodnotenie knižnice bolo jej umiestnenie, zariadenie, správa, finančné hospodárenie, počet kníh, čitateľov, výpožičiek, vedenie agendy, činnosť knižničnej rady. Úspešné knižnice získali do svojich fondov knižné dary. Knižniční inšpektori v Dolnom Kubíne a Ružomberku boli prvými organizátormi súťaženia knižníc na Slovensku.

1950 – 1959

Priestory knižnice.

Na základe vyhlášky Ministerstva informácií a osvetu z roku 1950 a jej rozpracovaní do obežníka Povereníctva informácií a osvetu z roku 1951 prijali vtedajšie štátne orgány na úrovni okresov opatrenia k vytváraniu okresných ľudových knižníc – priamym výsledkom bol vznik Okresnej ľudovej knižnice v Dolnom Kubíne v roku 1951, respektíve zmena statusu a premenovanie knižnice v Dolnom Kubíne na okresnú. V začiatkoch knižnicu viedla učiteľka Klára Čalkovská a bola umiestnená v budove Čaplovičovej knižnice, prvou profesionálnou knihovničkou, ktorá knižnicu dňa 21.10.1952 zápisnične prebrala, sa stala Emília Telúchová. Ťažiskovou úlohou, na ktorú sa knižničná inšpektorka Blažena Urbanová a knihovnička Emília Telúchová zamerali, bolo prehodnotenie pôvodného fondu Verejnej obecnej knižnice na základe zoznamov Povereníctva osvetu a informácií. Vyrad'ovala sa literatúra, ktorá svojím obsahom nezodpovedala zmeneným spoločenským pomerom. Stav fondu po vyrad'ovaní predstavoval 1 365 knižničných jednotiek, ktoré boli umiestnené v 10 uzamykateľných skrinách. Formoval sa nový knižničný fond, pričom základ nových prírastkov tvorili knižné dary Povereníctva osvetu a kultúry. Už v päťdesiatych rokoch poskytovala okresná knižnica odbornú pomoc iným knižniciam, predovšetkým v oblasti revízie a vyrad'ovania knižných fondov, katalogizácie nových prírastkov, zaškolo'ovania

knihovníkov a medziknižničnej výpožičnej službe. Jednou z úloh bola aj distribúcia knižných darov poverenictva všetkým ľudovým knižniciam.

Prvá riaditeľka knižnice Brigita Smešná.

Na skvalitnenie činnosti okresnej knižnice mali podstatný vplyv dva faktory – nastúpenie p. Brigity Smešnej do funkcie vedúcej knižnice v auguste 1954 a presťahovanie knižnice do dvoch veľkých miestností v Dome osvetly v novembri 1955. Zlepšené podmienky umožnili skvalitňovanie poskytovaných služieb, čo sa odrazilo i v sledovaných štatistických ukazovateľoch – zvýšenom stave fondu, návštevnosti a výpožičiek, ako aj pri organizovaní kultúrnych, výchovných a spoločenských podujatí. Oblíbené boli „Posiedky pri kozúbku“ a „Besiedky pri knihe“, kde si mohli návštevníci vypočuť hudbu z gramoplatní a prednes veršov slovenských klasikov v podaní dospelých aktivistov knižnice. Realizovali sa aj spomienkové večery na oravských dejateľov, neskôr pribudli besedy so spisovateľmi, najmä T. H. Florinom, ktorý pôsobil v Dolnom Kubíne. Zásľuhu na realizovaní kultúrnych a spoločenských podujatí mala knižničná rada, ktorej členovia pochádzali z radov učiteľov, inteligencie a kultúrnych činiteľov mesta, spomenieme Júliusa Dzureka, Jána Halašu, Jolanu Kavuljakovú, Mikuláša Ondruša, Eleny Jureckú, Jána Smetanaya, Pavla Lettrich, Drahomíru Gondovú, Pavla Paláta, Jána Dubovca a predsedníčku Brigitu Smešnú.

Významnou príležitosťou pre stretnutia básnikov a prozaikov s kubínskou verejnosťou boli prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy – Hviezdoslavov Kubín. Prvé ročníky sa uskutočňovali v priestoroch okresnej knižnice. Keď súťaž postupne nadobúdala širší rámec, priestory knižnice sa stali nepostačujúce, využívali sa už len pre čiastkové súťaže a nahrávanie recitácií a rozhovorov pre rozhlas.

Zásluhou systematickej práce knihovníčok Emílie Telúchovej, Alžbety Lettrichovej a riaditeľky Brigity Smešnej dosiahla knižnica v Dolnom Kubíne, za krátku dobu svojej pôsobnosti, čestné uznanie v celoslovenskej súťaži knižníc Budujeme vzornú ľudovú knižnicu za výsledky činnosti v roku 1958. O dva roky neskôr získala najvyššie ocenenie v tejto súťaži – titul Vzorná ľudová knižnica.

Knihovníčka A. Lettrichová s aktivistom knižnice, ktorý roznášal knihy čitateľom domov.

1960 – 1969

Oddelenie pre dospelých v budove Domu osvetu.

Prijatím Zákona o jednotnej sústave knižníc v roku 1959 sa otvorila nová etapa vývinu verejných knižníc na Slovensku. Pre typ okresných knižníc priniesol významnú úpravu, podľa ktorej sa mali formovať ako ústredia medziknižničnej výpožičnej služby, metodickkej, bibliografickej a informačnej činnosti v celom okrese. Dolnokubínska okresná knižnica, okrem realizácie legislatívne stanovených úloh, ako prvá na Slovensku uviedla do praxe novú organizačnú štruktúru – strediskový systém knižníc, ku ktorému ju inšpiroval model činnosti uplatnený v Severomoravskom kraji. V roku 1965 bola vypracovaná koncepcia, ktorá na základe zhodnotenia stavu a podmienok fungovania knižníc v okrese, navrhla spôsob skvalitnenia ich činnosti, a to formou systému strediskových knižníc v obciach, ktoré sú prirodzenými hospodárskymi a kultúrnymi centrami istého obvodu. Základnou zmenou bol centralizovaný nákup a katalogizácia literatúry v okresnej knižnici, čím sa zabezpečila požadovaná odborná úroveň, ako aj profesionalizácia strediskových knižníc, ktoré začali metodicky usmerňovať pridružené knižnice s dobrovoľnými pracovníkmi vo svojom obvode. Prevažná časť strediskových knižníc bola vytvorená v r. 1966 – v Dolnom Kubíne, Trstenej, Tvrdošíne, Námestove, Rabči, Zákamennom, Zázrivej a Lokci. Zriadením strediskových knižníc v Podbieli a Oravskom Podzámku v r. 1967 dosiahol celý systém svoju konečnú organizačnú štruktúru. Už po krátkom čase sa prejavil pozitívny dopad strediskového systému na úroveň činnosti knižníc – zlepšila sa organizačná, riadiaca a metodicko-inštruktážna práca, centralizovaný nákup a katalogizácia skvalitnili doplňovanie, zloženie a spracovanie fondov, dobrovoľní knihovníci boli odbremení od administratívnych a technických prác, pričom na druhej strane sa úroveň vedenia základných evidencií zvyšovala, zlepšovalo sa materiálne vybavenie strediskových a ich pridružených knižníc. Ku skvalitňovaniu knižničných služieb prispievalo aj, okresnou knižnicou od októbra 1967 vydávané, metodické periodikum – Knižovnícke aktuality Oravy.

Literárny večer v rámci Hviezdoslavovho Kubína.

Spôsob a úroveň realizácie strediskového systému vzbudil pozornosť nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Do Dolného Kubína prichádzali študijné exkurzie z rôznych knižníc, napr. Bratislavy, Liptovského Mikuláša, Považskej Bystrice, Prievidze, Kremnice, Rožňavy, Trenčína, Trnavy, Nových Zámkov ai. Dosiahnuté výsledky strediskového systému

mala knižnica možnosť prezentovať na významných odborných fórach – medzinárodnom sympóziu O práci knižníc na vidieku vo Vysokých Tatrách v roku 1969 a ako členka delegácie československých knihovníkov sa metodička Elena Hrnčiariková zúčastnila na 32. zasadnutí IFLA (Medzinárodná federácia knihovníckych zväzov) v Holandsku.

1970 – 1979

Činnosť knižnice v sedemdesiatych rokoch limitovali uznesenia straníckych a štátnych orgánov. V týchto intenciách sa realizoval predovšetkým nákup knižničných fondov, kde sa kládol dôraz na zastúpenie politickej a spoločensko-vednej literatúry, ako aj obsahové zameranie podujatí, ktorými sa pripomínali rôzne politické udalosti. V roku 1975 bolo v okresnej knižnici vytvorené samostatné oddelenie politickej literatúry, ktoré svojou činnosťou malo podporovať rôzne formy politickej výchovy a vzdelávania dospelých i mládeže. Pre plnenie týchto úloh sa postupne sústreďoval primárny fond – knihy, noviny a časopisy a vytváral fond sekundárnych a terciárnych zdrojov – menný a systematický katalóg a predmetová kartotéka časopiseckých a novinových článkov, zahŕňajúca záznamy aktuálnej politickej a ekonomickej literatúry, kartotéky Kto je kto, Slovník aktuálnych pojmov politického a kultúrneho života a Aktuálny zemepis, tvorené zo záznamov Dokumentačného prehľadu ČTK a výstrižkov periodík. Začali sa poskytovať nové služby – bibliograficko-informačné a rešeršné, poskytovanie adresných faktografických informácií a využívanie špeciálnych dokumentov.

Do centra pozornosti sa po 4. slovenskej bibliografickej konferencii, konanej v roku 1971, dostala problematika regionálnych dokumentov a vytvárania nových bibliografických oddelení v knižniciach. V okresnej knižnici v Dolnom Kubíne sa začal úsek regionálnej literatúry formovať v roku 1972. V prvej fáze, v priebehu 3 mesiacov, pracovníci knižnice Alojz Polčic a František Mucha vyčlenili z celého fondu regionálne dokumenty a vytvorili zoznamy tejto literatúry. V úseku regionálnej literatúry sa sústredilo 470 knižných publikácií, neúplné ročníky miestnych (Orava, Nová Orava, Oravský hutník) a obecných novín, drobné tlače, materiály o knižnici a rôzne typy bibliografií. Následne vypracovali kartotéku deziderát – regionálnej literatúry, ktorá bola uvedená v Bibliografii písomníctva slovenského od najstarších čias do konca r. 1900 autora Ľ. V. Riznera a knižnica ich nemala vo svojom fonde. Rovnako postupovali aj pri vyhľadávaní informácií o regionálnej literatúre v dostupných ročníkoch Bibliografického katalógu – slovenské knihy, z ktorého spracovali roky 1957-1960 a 1966-1971. Postupne sa úsek regionálnej bibliografie začal podieľať na poskytovaní bibliograficko-informačných a rešeršných služieb, od roku 1976 začala vychádzať výberová

regionálna bibliografia s ročnou periodicitou Orava v tlači s analyticky spracovanou regionálnou článkovou produkciou.

Detské oddelenie.

Napriek nie celkom priaznivým priestorovým, materiálnym a personálnym podmienkam, dosahovala knižnica priebežný kvantitatívny rast základných sledovaných ukazovateľov činnosti. Zlepšovala sa aj finančná situácia v doplňovaní fondu, kým v r. 1970 sa stavom fondov radil okres v porovnaní s celoslovenským priemerom na jedno z posledných miest, o desať rokov neskôr sa výrazne priblížil k tejto hodnote. Finančnými dotáciami podporila knižnicu aj Matica slovenská, prispela čiastkou 110 000 Kčs na nákup literatúry a materiálne vybavenie.

Kultúrno-výchovná činnosť sa v sedemdesiatych rokoch, okrem politických tém, zameriavala aj na výročia regionálnych udalostí a osobností, uskutočnili sa besedy so spisovateľmi – Jánom Lenčom, Jánom Beňom, Vojtechom Mihálikom, Milanom Krausom, Antonom Habovštiakom, Petrom Štrelingerom, Milošom Krnom, Dušanom Dušekom, Štefanom Moravčíkom ai. V oblasti výchovno-vzdelávacieho pôsobenia sa knižnica usilovala o modernizáciu tradičných foriem – pripravila viacero programov s umeleckou interpretáciou literárnych textov a sprievodom hudby s postupným využitím prostriedkov audiovizuálnej techniky, realizovali sa napríklad programy O knižnici trochu inak, 125. výročie Matice slovenskej, Martin Kukučín stále živý, Žiť život je veľká zodpovednosť – o poetke M. Haľamovej, Kto to bol? – k 80. výročiu narodenia T. H. Florina.

Pohľad na výstavu pri príležitosti 20. výročia založenia knižnice.

Metodická činnosť sa rozvíjala v zmysle Smernice Ministerstva kultúry SSR z roku 1976, zameriavala sa na profesionálny rast knihovníkov formou prednášok na poradách, aktívoch a seminároch, zabezpečovala prieskumovú a rozborovú činnosť, spracovávala štatistické a ďalšie informácie o stave knižníc v okrese, pripravovala podklady pre plánovaciú, rozhodovaciú a vyhodnocovaciú činnosť nadriadených orgánov. Ku skvalitneniu metodickej činnosti prispela aj skutočnosť, že knižnica získala svoje prvé motorové vozidlo.

Knižnica rozvíjala aj kolegiálne kontakty s viacerými českými knižnicami, intenzívne boli najmä s knižnicami v Pelhřimove a Bruntále. Zaujímavosťou je, že v roku 1978 zabezpečovala okresná knižnica kultúrno-poznávací pobyt pre delegátov kongresu IFLA v okrese Dolný Kubín. Pracovníci knižnice sa ako pozorovatelia zúčastnili na jeho rokovaní vo Vysokých Tatrách.

1980 – 1989

Slávnostné stretnutie pri príležitosti 30. výročia založenia knižnice.

Činnosť knižnice v osemdesiatych rokoch významnou mierou ovplyvnilo získanie vlastnej budovy v roku 1981, kde sa sústredili všetky organizačné zložky knižnice – riaditeľstvo, ekonomický úsek, metodika, úsek doplňovania a spracovania fondov, oddelenie beletrie s čítárňou, oddelenie politickej a náučnej literatúry, oddelenie pre deti a mládež a úsek regionálnej bibliografie. V roku 1985 začalo svoju činnosť hudobné oddelenie, do fondu knižnice sa začali kupovať aj gramofónové platne a magnetofónové pásky. Materiálno-technické a finančné podmienky pre činnosť knižnice boli stabilizované, knižnica rozvíjala svoje aktivity vo všetkých oblastiach knižničnej práce a dosahovala kvantitatívny nárast v sledovaných ukazovateľoch i kvalitatívne zlepšovanie rozsahu poskytovaných služieb. Podstatným faktorom skvalitňovania knihovníckej práce bola účasť pracovníkov na odborných kurzoch pre všetky knižničné špecializácie, ktoré sa realizovali v doškološovacom stredisku Matice slovenskej, ako aj zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov formou diaľkového štúdia na Strednej knihovníckej škole a Filozofickej fakulte UK v Bratislave.

Riaditeľka Imriška Horníková pri slávnostnom otvorení novej budovy knižnice v roku 1981.

Úsek regionálnej bibliografie rozvíjal svoju činnosť v intenciách Úpravy Ministerstva kultúry SSR o koordinácii bibliografickej činnosti, účinnej od roku 1981. Úsek sa zameriaval na získavanie, spracovávanie, uchovávanie a sprístupňovanie regionálnej periodickej a neperiodickej produkcie, excerpovanie a spracovávanie článkov z regionálnych i celoštátnych periodík, vydávanie bibliografickej ročenky Orava v tlači, personálnych a odporúčajúcich bibliografií, poskytovanie bibliografických a faktografických informácií regionálneho charakteru používateľom, priebežnú tvorbu kartoték – autorskú, topografickú, systematickú a osobností.

Priestory náučného oddelenia krátko po otvorení novej budovy v r. 1981.

Aj v tomto období kultúrno-výchovná činnosť tvorila významnú časť aktivít knižnice, okrem spoločensky žiaducich politických tém sa pozornosť venovala aj regionálnej histórii a osobnostiam, oblasti ochrany prírody a životného prostredia, prevencie toxikománie, informačnej a estetickej výchove. Pre návštevníkov knižnice boli pripravené stretnutiami s viacerými významnými slovenskými autormi – A. Habovštiakom, M. Krnom, D. Hivešovou,

I. Lavčíkom, J. Buzássym, J. Beňom, P. Štrelingerom, M. Čeretkovou-Gálovou, D. Dušekom, J. Pavlovičom, E. Čepčekovou, M. Ferkom, J. Pappom, D. Machalom, E. Juríkom a inými.

V druhej polovici desaťročia, v súvislosti s možnosťou uplatnenia výpočtovej techniky pri automatizácii knižničných procesov, bola Okresná knižnica v Dolnom Kubíne zaradená do pracovnej skupiny knižníc, ktoré sa podieľali na riešení výskumnej úlohy Integrovaného knižnično-informačného systému na báze elektronizácie (IKIS). Projekt integrovaného jednotného národného informačného systému ostal pre okresnú knižnicu len v rovine vízií, v reálnej knižničnej práci sa v súvislosti s technizáciou a automatizáciou knižnice využíval len elektrický cyklostylový rozmnožovací stroj a od roku 1986 elektrický písací stroj Robotron s pamäťou na písanie a rozmnožovanie katalogizačných lístkov do menného, názvového a systematického katalógu pre okresnú knižnicu a strediskové knižnice.

V závere desaťročia sa pripravil architektonický projekt rekonštrukcie a dostavby budovy knižnice, v dôsledku zmeny spoločenských pomerov a nedostatku financií sa nerealizoval.

1990 – 1999

Deväťdesiate roky boli obdobím radikálnych spoločenských a ekonomických zmien, ktoré sa v prvej línii odrazili na knižničnom fonde. Uskutočnila sa revízia fondu, pri ktorej boli vyradené multiplikáty politickej a spoločensko-vednej literatúry z obdobia socializmu a zaradené knihy z tzv. zvláštnych fondov, ktoré nebolo možné v predchádzajúcom období požičiavať. Knižnica sa, v rámci svojich finančných možností, snažila reflektovať na rozsiahlu ponuku knižného trhu a obohacovať svoj fond o tematicky novú náučnú i krásnu literatúru, o ktorú mali používatelia značný záujem. Rozširoval sa aj fond audiovizuálnych dokumentov, predovšetkým hudobných CD nosičov, o ktoré mala záujem najmä stredoškolská mládež.

Fond bol získavaný aj formou darov alebo zvýhodnených cenových ponúk, darom boli získané knihy v nemeckom jazyku z Bertelsmannovej nadácie, vo zvýhodnenej cene knihy v anglickom jazyku prostredníctvom Slovenskej akademickej informačnej agentúry. Nóvom predstavovala možnosť získania grantových finančných zdrojov z Open Society Fund na nákup kníh a periodík.

Na činnosť knižnice a kvalitu poskytovaných služieb mali rozhodujúci dosah procesy automatizácie a elektronizácie. V roku 1991 bolo zakúpené hardvérové a softvérové vybavenie pre vedenie ekonomickej agentúry, v roku 1994 sa pristúpilo k vybudovaniu

počítačovej sieti a zakúpeniu knižnično-informačného systému Libris, v ktorom sa postupne začalo retro spracovanie fondu a akvizícia a katalogizácia nových prírastkov. V roku 1995 sa začal používať modul Biblis pre účely regionálnej bibliografie na analytické spracovanie regionálnej článkovej produkcie. V roku 1997 prešli všetky oddelenia na automatizovaný výpožičný systém, čím sa stali všetky základné knižničné procesy plne automatizované.

Priestory čítárne a hudobného oddelenia.

Zásadnými zmenami prešla aj knižničná sieť a v súvislosti s tým aj metodická činnosť knižnice. Zákomom č. 369/1990 o obecnom zriadení boli mestské a obecné knižnice delimitované do zriaďovateľskej pôsobnosti miestnych samospráv, ktoré týmto prebrali na seba finančnú zodpovednosť za fungovanie knižníc. Zrušenie strediskového systému malo nepriaznivý dopad na dopĺňovanie knižničných fondov novou literatúrou, v dôsledku čoho sa znižoval záujem používateľov o služby knižníc. Financovanie jednotlivých knižníc novými zriaďovateľmi malo rozdielnu úroveň, záviselo od finančných možností a chápania významu knižnice pre kultúrny rozvoj zo strany samosprávy miest a obcí. Zhoršené podmienky financovania mali za následok prechod niektorých knižníc zo siete knižníc s profesionálnymi zamestnancami do neprofesionálnej, znižovanie rozsahu výpožičných hodín, ako aj úplnú stagnáciu niektorých obecných knižníc. Hlavnou obsahovou náplňou metodickej činnosti sa stala štatisticko-rozborová, poradenská a konzultačná činnosť, zaškoľovanie nových knihovníkov. V závere desaťročia sa začala poskytovať metodická pomoc pri zavádzaní automatizácie, knižniciam sa bezplatne poskytla databáza analyticky spracovaného knižničného fondu, čo im umožňovalo skrátiť a uľahčiť najnáročnejší úsek automatizácie – retrospektívne spracovanie fondu. Priebežne sa pracovníckam týchto knižníc poskytovali inštruktáže v práci s jednotlivými modulmi a poradenstvo pre korektnú prevádzku programu.

Aplikácia výpočtovej techniky prispela aj k výraznému zvýšeniu kvality, úrovne a rýchlosti realizácie jednotlivých bibliografických činností na úseku regionálnej bibliografie. Z regionálnej bázy dát bola od roku 1977 vydávaná výberová regionálna bibliografia Orava v tlači. Intenzita využívania služieb regionálnej bibliografie sa priebežne zvyšovala. Najsilnejšia používateľská skupina sa sformovala z radov žiakov základných škôl a študentov stredných škôl, kde sa učitelia vo zvýšenej miere orientovali vo vyučovacom

Oddelenie náučnej literatúry.

processe na regionálne témy. Rovnako sa zvýšil záujem o rešeršné služby zo strany vysokoškolských študentov, ktorí spracovávali vo svojich seminárnych a diplomových prácach regionálnu problematiku.

Knižnica tradične dosahovala veľmi dobré výsledky v oblasti kultúrno-výchovnej práce a v rámci každoročného celoslovenského štatistického zhodnotenia činnosti knižníc sa svojimi výsledkami zaraďovala do kategórie knižníc s nadpriemernými dosiahnutými ukazovateľmi.

Činnosť knižnice v tomto desaťročí ovplyvňovali aj časté zmeny zriaďovateľov, v roku 1990 prešla knižnica spod kompetencie okresného národného výboru pod priame riadenie Ministerstva kultúry SR. V rámci nového usporiadania siete kultúrnych inštitúcií sa knižnica od 1.7.1996 stala organizačnou zložkou Oravského regionálneho centra a stratila svoju právnu subjektivitu. V roku 1999 jej bola právna subjektivita vrátená a jej zriaďovateľom sa stal Krajský úrad v Žiline.

Oddelenie beletrie.

Priestorové podmienky knižnice zaznamenali viaceré zmeny, v roku 1990 sa do novej budovy na Ul. M. R. Štefánika presťahovalo riaditeľstvo, ekonomický úsek, metodika, sklady kníh, otvorila sa pobočka knižnice a krátky čas tu fungovalo aj hudobné oddelenie. V roku 1991 sa v hlavnej budove časť priestorov prenajala Tatra banke, ktorá tu mala svoju filiálku do roku 1993. V tomto roku sa späť do hlavnej budovy v centre mesta presťahovalo riaditeľstvo, ekonomický úsek a metodika. V roku 1997 sa uskutočnilo odpredanie budovy na Ul. M. R. Štefánika a zrušenie pobočky. Bol vypracovaný druhý projekt na rekonštrukciu a prístavbu budovy, napriek schválenému stavebnému povoleniu k realizácii projektu z dôvodu nepriaznivej finančnej situácii nedošlo.

Súčasnosť – tretie tisícročie

Oravská knižnica Antona Habovštiaka je regionálnou kultúrnou, informačnou a vzdelávacou inštitúciou, ktorej zriaďovateľom je Žilinský samosprávny kraj.

Od 9.12.2004 knižnica nesie pomenovanie Oravská knižnica Antona Habovštiaka po významnom oravskom jazykovedcovi a spisovateľovi Antonovi Habovštiakovi.

V súčasnosti plní funkciu verejnej mestskej knižnice pre mesto Dolný Kubín a regionálnej knižnice pre územie okresov Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín.

Štatutárnym zástupcom organizácie je riaditeľ, od 1.11.2008 tento post zastáva promovný historik Peter Huba.

*Súčasný riaditeľ Peter Huba na prezentácii jeho knihy *Povesti z Oravy II.**

Na mieste riaditeľa knižnice od jej vzniku pôsobili:

- Brigita Smešná (od 8.8.1954 vedúca, 1.7.1960 – 6.1.1975 riaditeľka)
- Imriška Horníková (7.1.1975 – 21.4.1989)
- Vlasta Floreková (poverená vedením 22.4. 1989 – 2.7.1989, 19.12.1990 – 31.5.1991, 1.8.1999 – 30.9.1999, 1.1.1999 – 31.7.1999)
- Zlatko Paľko (3.7.1989 – 31.1.1990)
- RNDr. Ján Bencúr (1.2.1990 – 18.12.1990)
- PhDr. Oľga Váňová (1.6.1991 – 31.7.1998)
- František Jedinák (1.10.1998 – 31.12.1999)
- Mgr. Katarína Vandlíková (1.8.1999 – 31.7.2000)
- PhDr. Milan Gonda (1.8.2000 – 31.10.2008)

Knižničný fond a poskytované knižnično-informačné služby

Oddelenie beletrie, centrálny zápis čitateľov.

Pre zabezpečenie slobodného prístupu k informáciám realizuje knižnica nákup univerzálneho knižničného fondu, ktorý obsahuje viac ako 100 000 dokumentov (43 % tvorí náučná literatúra pre dospelých, 37 % krásna literatúra pre dospelých, 6 % náučná pre deti a 14 % krásna pre deti). Základ tvoria knižné publikácie, časopisy a noviny miestneho, regionálneho, krajského a celoštátneho charakteru a špeciálne dokumenty (hudobniny, mapy, gramoplatne, magnetofónové a video kazety, CD a DVD nosiče, CD-ROMy a iné audiovizuálne dokumenty). V prevažnej miere sú vo fonde zastúpené dokumenty v slovenskom jazyku, v menšom počte v českom, anglickom, nemeckom, poľskom, ruskom, francúzskom a iných jazykoch. K literatúre majú používatelia voľný prístup, okrem špeciálnych dokumentov, starších ročníkov periodík a literatúre, zaradenej do príručných knižníc. Nový knižničný fond sa získava formou nákupu z finančných zdrojov od zriaďovateľa a vlastných príjmov, darov (od vydavateľstiev, nadácií, sponzorov a jednotlivcov), výmenou s inými subjektmi, najmä kultúrnymi inštitúciami, povinným výtlakom – regionálna periodická tlač, nákupom z grantových prostriedkov, najmä Ministerstva kultúry SR.

Používateľom knižnice sa môže stať fyzická alebo právnická osoba na základe vyplnenej prihlášky, po predložení identifikačného preukazu a uhradení ročného členského poplatku podľa aktuálneho cenníka; deti a mládež do 15 rokov sa môžu stať používateľmi len so súhlasom zákonného zástupcu. Svojím používateľom poskytuje knižnica komplexné knižnično-informačné služby, absenčne – mimo knižnice si môže vypožičať knihy a staršie čísla periodík, prezenčne – v čítarni a študovniach sú k dispozícii audiovizuálne dokumenty, najnovšie čísla periodík, osobitné regionálne dokumenty a knihy z príručných knižníc jednotlivých oddelení. Čitateľ si môže naraz požičať najviac 15 dokumentov, detskí čitatelia 10; výpožičná lehota kníh je 30 dní, periodík 7 dní, dokumentov špeciálneho fondu 14 dní.

Prístup na bezplatný internet.

Používatelia majú možnosť si rezervovať žiadaný dokument a v prípade, že knižnica nemá žiadaný dokument vo svojom fonde môže zabezpečiť vypožičanie knižných publikácií a objednanie xerokópií článkov z periodík z iných knižníc formou medziknižničnej výpožičnej služby. Záujemcom sú poskytované faktografické a bibliografické informácie, poradenstvo a konzultácie pri vyhľadávaní a výbere literatúry, donáška kníh do domu pre imobilných a dlhodobo chorých čitateľov. Čitatelia majú prístup ku internetu, do elektronickej databázy EBSCO (plnotextová báza dát v anglickom jazyku z oblasti medicíny, spoločenských a humanitných vied), môžu skenovať obrázky a dokumenty, pracovať v textových a tabuľkových editoroch, tlačiť vlastné dokumenty, kopírovať časti dokumentov na študijné účely výhradne z fondu knižnice, využívať rešeršné služby – vypracovanie tematických súpisov literatúry z elektronickej databázy knižnice a externých informačných zdrojov.

Oddelenia knižnice a ich činnosť

Knižnično-informačné služby sú poskytované na Oddelení beletrie, Oddelení náučnej literatúry, Umenovednom oddelení s čítárňou, Oddelení detskej literatúry a Úseku bibliografie a regionálnej literatúry

Oddelenie beletrie ponúka čitateľom fond krásnej literatúry – klasickú a súčasnú pôvodnú i prekladovú prózu, romány, poviedky, mimočítankovú literatúru pre študentov, divadelné hry, sci-fi, detektívky, dobrodružnú, oddychovú a humoristickú literatúru. V súčasnosti je z dôvodu plánovanej rekonštrukcie a prístavby budovy knižnice zlúčené s čítárňou a umenovedným oddelením, kde čitatelia nájdu slovenskú, českú a prekladovú

Oddelenie náučnej literatúry.

poéziu, biografie umelcov, knihy z oblasti výtvarného, hudobného, divadelného a filmového umenia, architektúry, estetiky a ručných prác, dennú tlač a periodiká, hudobniny a hudobné nosiče s nahrávkami hovoreného slova, vážnej, ľudovej a populárnej hudby. Na tomto oddelení sa realizuje aj centrálny zápis čitateľov, zabezpečuje prístup na internet, skenovanie obrázkov, tlač dokumentov.

Oddelenie náučnej literatúry má vo svojom fonde literatúru zo všetkých vedných odborov, učebnice a skriptá, zbierky zákonov, encyklopédie, slovníky, mapy, atlasy, turistických sprievodcov, literatúru faktu, literatúru k výučbe cudzích jazykov, odborné

a populárno-náučne časopisy. Poskytuje používateľom prístup na interný on-line katalóg knižničného fondu, vstup do elektronických databáz EBSCO (plnotextová báza dát v anglickom jazyku z oblasti medicíny, spoločenských a humanitných vied), možnosť prezenčného štúdia anglickej mutácie časopisu National Geographic za roky 1888-1988 v elektronickej verzii. Realizuje medziknižničnú výpožičnú službu, rešeršné a reprografické služby, poskytuje konzultačnú a poradenskú pomoc používateľov pri práci s on-line katalógom a využívaním elektronických služieb. Ako partnerská knižnica Národnej rady SR poskytuje používateľom možnosť vyhľadávať informácie a zapožičiavať si dokumenty o činnosti Národnej rady SR, Európskej únii a integračnom procese SR. V rámci úseku Poľskej knižnice poskytuje možnosť vypožičať si náučnú i krásnu literatúru v poľskom jazyku.

Detské oddelenie.

deti a mládež.

Úsek bibliografie a regionálnej literatúry sústreďuje a sprístupňuje fond regionálnych dokumentov, ktorých obsah sa dotýka regiónu Orava. Fond tvoria – monografie, turistickí sprievodcovia, vlastivedné publikácie miest a obcí regiónu Orava, biografické slovníky, bibliografie, zborníky, diplomové, bakalárske a seminárne práce na regionálne témy, mapy, pohľadnice, plagáty, pozvánky a iné drobné tlače, audiovizuálne dokumenty, regionálne, mestské, obecné a školské periodiká. Realizuje monitoring tlače, spracováva a sprístupňuje článkovú databázu a databázu regionálnych osobností, poskytuje informácie z regionálnych kartoték a archívu výstrižkov, spracováva a vydáva bibliografické materiály, poskytuje rešeršné služby na regionálne témy.

Úsek bibliografie a regionálnej literatúry.

Výber štatistických ukazovateľov činnosti knižnice 2000 – 2012

Rok	Knižničný fond	Ročný prírastok (ks)	Používatelia	Výpožičky
2000	87 105	1 580	6 364	352 371
2001	84 506	1 947	6 440	354 309
2002	85 724	2 514	6 225	345 695
2003	86 706	1 788	5 977	326 620
2004	88 410	2 223	5 475	274035
2005	90 165	2 348	5 314	311 326
2006	91 147	2 439	5 613	321 248
2007	92 914	2 180	5 601	300 967
2008	94 812	2 739	5 204	292 640
2009	96 892	2 863	5 413	307 899
2010	98 558	2 226	5 424	299 627
2011	99 353	2 207	5 227	261 093
2012	100 343	1 649	5 134	256 907

On-line služby

Webová stránka knižnice.

Oravská knižnica A. Habovštiaka poskytuje svojim používateľom prostredníctvom svojej webovej stránky (www.oravskakniznica.sk) aj online služby: prístup do on-line katalógu knižničného fondu a bibliografickej databázy regionalík, prístup do súborného katalógu regionálnych knižníc Žilinského kraja, databázy medailónov nežijúcich osobností Oravy, prezeranie a kontrola svojho konta, predĺženie výpožičnej doby dokumentov, rezervácia dokumentu, možnosť zaslania elektronickej žiadanky pre medziknižničnú výpožičnú službu a vypracovanie rešerše, zasielanie upomienok a oznámení o rezervovaných knihách prostredníctvom mailovej komunikácie, elektronické poskytovanie informácií a on-line referenčné služby (napr. elektronické zasielanie naskenovaných článkov,

tematických rešeršných výstupov, rôznych faktografických údajov, informácií o dostupnosti žiadaného dokumentu, predĺžení výpožičnej doby dokumentov a pod.). Na webovej stránke knižnice sú zverejňované aj aktuálne informácie a pozvánky na podujatia pre verejnosť, v roku 2012 sme zaznamenali 33 168 vstupov návštevníkov, z toho bolo 21 115 prístupov do on-line katalógu.

On-line katalóg.

Rozšírenie ponuky on-line služieb a kvalitatívne zlepšenie činnosti knižnice umožnila zmena knižnično-informačného systému v roku 2012, keď päť regionálnych knižníc Žilinského kraja v rámci projektu Informácie bez hraníc získali spoločný softvér. Žiadateľom projektu, ktorý bol spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013, bol zriaďovateľ regionálnych knižníc Žilinský samosprávny kraj.

Metodická a poradenská činnosť

V zmysle svojej regionálnej funkcie pôsobí Oravská knižnica Antona Habovštiaka ako metodické, koordinačné, vzdelávacie a štatistické centrum pre knižnice v okresoch Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín, poskytuje odbornú poradenskú a konzultačnú pomoc verejným knižniciam a ich zriaďovateľom, na požiadanie aj knižniciam iných typov, organizuje pre nich odborné stretnutie, porady a vzdelávacie aktivity. Okrem metodickej pomoci v oblasti základných knihovníckych činností sa zameriavame na poskytovanie odporúčaní pri plánovaní automatizácie knižníc, ako aj následné zaškolenie pri práci s knižnično-informačnými systémami. V ostatnej dobe sa metodická pôsobnosť rozšírila aj na poskytovanie usmernení a konzultácií pri vypracovávaní a záverečnom vyhodnocovaní projektov do grantového systému Ministerstva kultúry SR. Projektovou činnosťou sa knižnice

aktívne podieľajú na získavaní finančných zdrojov, určených na nákup novej literatúry, výpočtovej techniky a knižničného programu.

Oddelenie metodiky realizuje aj analyticko-rozborovú a prieskumovú činnosť, zodpovedá za štatistické sledovanie činnosti verejných knižníc, spracováva podklady a informácie pre nadriadené orgány, koncepcie rozvoja knižničných služieb vlastnej knižnice i v rámci regiónu, participuje na tvorbe a realizácii interných noriem a aplikácií ústredne vydávaných legislatívnych dokumentov, smerníc a metodických pokynov na podmienky knižnice, podieľa sa na vypracovávaní plánov a vyhodnotení činnosti knižnice. V rámci štatistickej a rozborovej činnosti siete verejných knižníc sa začali údaje ročných výkazov vkladať do databázy Ministerstva kultúry SR, čo umožňuje následne generovať sumarizujúce údaje pre porovnanie dosiahnutých výkonov knižníc. V súvislosti s prechodom na nový knižnično-informačný systém Clavius v roku 2012 oddelenie metodiky koordinovalo proces kontroly prekonvertovaných dát, sumarizovalo chyby, zaistilo ich odstránenie a v súčinnosti s dodávateľmi systému zabezpečovalo korektnú prevádzku nového systému.

Kultúrno – výchovná činnosť

Oravská knižnica A. Habovštiaka sa svojou činnosťou významnou mierou podieľa na kultúrno-spoločenskom a komunitnom živote mesta a regiónu a pre širokú verejnosť pripravuje pestrú paletu podujatí. Knižnica každoročne zrealizuje okolo 700-800 podujatí, pričom obsahová tematika je veľmi rozsiahla - informačná výchova a exkurzie pre žiakov a študentov, tematické podujatia, besedy so spisovateľmi, čitateľské a výtvarné dielne a súťaže, vedomostné kvízy, hodiny hlasného a zážitkového čítania, hodiny literárnej, hudobnej a etickej výchovy, prezentácie nových kníh, literárne večery a pásma k výročiam regionálnych osobností, klubové stretnutia. Pri realizácii kultúrno-výchovnej činnosti spolupracuje s kultúrnymi a spoločenskými inštitúciami, všetkými typmi škôl, občianskymi a záujmovými združeniami. Každoročne sú pripravené a na webovej stránke knižnice zverejnené ponukové listy podujatí pre materské, základné a stredné školy. Zo strany pedagógov pretrváva vysoký záujem a tematické podujatia organizované knižnicou sa stali vyhľadávanou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Osobitná pozornosť je venovaná žiakom základných škôl s cieľom podporovať ich záujem o čítanie. K osvedčeným a úspešným aktivitám rozvoja čitateľských návykov patria celoročné cykly Už som prvák, už si čítam sám, Druháci, Tretiaci, Štvrtáci v knižnici.

Najzaujímavejšie aktivity

Hviezdoslavov Kubín – knižnica je dlhoročným spoluorganizátorom celoslovenskej súťaže v umeleckom prednese, v rámci tohto podujatia sa realizujú besedy so spisovateľmi v školách, literárne večery v knižnici, knižný bazár, na ktorom si záujemcovia mohli vybrať z vyradených kníh a naopak, verejnosť mohla darovať svoje knihy knižnici.

Týždeň slovenských knižníc – celoslovenské podujatie zamerané na pozitívne zviditeľňovanie knižníc ako kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií, jeho vyhlasovateľom je Slovenská asociácia knižníc a knižnice v rámci neho pripravujú široké spektrum aktivít. Súčasťou je udeľovanie ceny SAKAČIK knižniciam za podnetnú činnosť, Oravská knižnica A. Habovštiaka získala toto ocenenie za rok 2007.

Najlepší školský časopis – súťaž školských časopisov základných škôl, vyhlasovaná od roku 2004.

Priateľ knižnice – ocenenie udeľované od roku 2005 spolupracovníkom knižnice za ich nezištnú pomoc a priazeň.

Noc s Andersenom – medzinárodné podujatie, motivujúce deti k čítaniu atraktívnymi formami počas celonočného pobytu v knižnici.

Kniha Oravy – čitateľská anketa o najzaujímavejšiu vydanú knižnú publikáciu s regionálnou tematikou, víťazné knihy sú prezentované na knižnom veľtrhu Bibliotéka v Bratislave.

Knižný vševvedko – regionálna literárno-vedomostná súťaž pre žiakov 5. ročníkov základných škôl.

Kráľ čitateľov – súťaž o najaktívnejšieho detského čitateľa.

Čítajme si... – celoslovenský maratón čítania detí, Oravská knižnica prispieva svojimi aktivitami k vytvoreniu slovenského rekordu v simultánnom verejnom čítaní detí.

Les ukrytý v knihe – zvyšovanie environmentálneho povedomia, záujmu o prírodu, zvieratá v nej i o jej ochranu.

Rok regionálnej osobnosti – pripomenutie si osobnosti, ktorá sa svojim životom a prácou zaslúžila o kultúrno-spoločenský rozvoj svojho regiónu viacerými podujatiami, organizovanými pre širokú verejnosť.

Noc s Andersenom.

Čítajme si... – celoslovenský maratón čítania detí.

Najlepší školský časopis.

Týždeň slovenských knižníc, udelenie ceny SAKAČIK.

Noc s Andersenom.

Kráľ čitateľov – súťaž o najaktívnejšieho detského čitateľa.

Knižný vševedko – regionálna literárno-vedomostná súťaž pre žiakov 5. ročníkov základných škôl.

Celoslovenské stretnutie členov literárnych klubov na Hviezdoslavovom Kubíne.

Kniha Oravy – čitateľská anketa o najzaujímavejšiu vydanú knižnú publikáciu s regionálnou tematikou.

Služby zdravotne znevýhodneným skupinám používateľov

Oravská knižnica poskytuje raz mesačne donáškovú službu kníh pre imobilných používateľov, ktorí sú klientmi Zariadenia pre seniorov a Domova sociálnych služieb pre dospelých v Dolnom Kubíne a pravidelne pre nich pripravuje tematické podujatia a besedy so zaujímavými osobnosťami.

Projekt zameraný na integrácia znevýhodnených používateľov do prirodzeného prostredia knižnice.

Knižnica dlhodobo spolupracuje aj so Spojenou školou – Špeciálnou ZŠ pre žiakov s telesným postihnutím. Integrácia znevýhodnených používateľov do prirodzeného prostredia knižnice, prekonávanie komunikačných a spoločenských bariér, motivovanie k čítaniu a rozvíjanie ich čitateľských zručností patrí k prioritám kultúrno-výchovnej činnosti knižnice.

Aby táto snaha bola úspešná dopĺňame knižný fond interaktívnymi knihami so zvukovými a svetelnými signálmi, reliéfnymi obrázkami a stavebnicovými dielmi, pri ktorých zdravotne znevýhodnené deti môžu využívať viac zmyslov, čím je znásobená názornosť vysvetľovaných javov. Špeciálne publikácie a nábytok vhodný pre používateľov so špecifickými potrebami získava knižnica prostredníctvom projektov.

Projekt zameraný na integrácia znevýhodnených používateľov do prirodzeného prostredia knižnice.

Klubová činnosť

Krst zborníka literárneho klubu Fontána.

Fontána – literárny klub, ktorý pri knižnici pôsobí od roku 1999 a je otvorený každému, kto sa zaujíma o literatúru a umenie. Súčasťou každomesačných stretnutí sú tvorivé dielne, čítanie a rozbory vlastnej tvorby, diskusie o literatúre, informácie o knižných novinkách a literárnych súťažiach. Členovia sa zúčastňujú literárnych súťaží a prehliadok umeleckého slova, svoju tvorbu predstavujú

verejnosti v periodikách, klubových zborníkoch, autorských čítaniach a na literárnych večeroch.

Vydané boli zborníky *Na úteku* (2000), *Zabudnutými cestami* (2002), *Nakreslená podstata tvarov bez súvislosti* (2004), *Fontána* (2005), spoločné zborníky s členmi literárneho klubu pri partnerskej knižnici v Limanovej *Tam kde obor spí – Tam gdzie spí olbrzym* (2007), *Kto ma czas – Kto má čas* (2010), *Masová evakuácia púpav* (2012).

Klub čítajúcich rodičov na materskej dovolenke a ich detí – určený najmladším čitateľom. Klub sa stretáva v Materskom centre Klubík v Dolnom Kubíne. Raz mesačne do materského centra prichádza pracovníčka knižnice, spolu si nahlas čítajú, učia sa riekanky, rozprávajú sa o knižkách so zámerom vytvárať pozitívny vzťah ku knihám od skorého detstva. Do čítania sa aktívne zapájajú aj rodičia. Členovia klubu môžu knižnicu navštevovať individuálne.

Klub fantastiky Unicornus – pôsobí pri knižnici od r. 2007. Jeho členmi sú starší žiaci ZŠ a študenti SŠ. V spolupráci s knižnicou realizujú projekty tematicky zamerané na fantasy literatúru a jej tvorcov. Počas letných prázdnin klub zorganizuje nočné stretnutie v knižnici pod názvom *Noc čierneho jednorožca*.

Klub fantastiky Unicornus – Stretnutie so spisovateľom Dušanom Fabiánom.

Školské kluby detí ZŠ v Dolnom Kubíne navštevujú knižnicu pravidelne v stredu a piatok popoludní. Deti sa venujú hlasnému a tichému čítaniu, pracujú v tvorivých dielňach, súťažia.

Otvorenie Poľskej knižnice.

Poľský klub – zriadila Oravská knižnica so zámerom združiť občanov poľskej národnosti žijúcich v našom regióne a priaznivcov poľskej literatúry a kultúry. Cieľom stretnutí klubu je informovanie o novej literatúre v poľskom jazyku, čítanie literatúry, rozvíjanie vzájomných slovensko-poľských kontaktov, projekcie DVD filmov v poľskom jazyku, diskusie. Členovia klubu majú možnosť stretávať sa v priestoroch knižnice, využívať knižničný fond a zariadenie. Pri príprave programov sú akceptované návrhy členov klubu a ich záujmy.

Projektová činnosť

Knižnica svojou projektovou činnosťou úspešne získava finančné prostriedky na svoju činnosť, predovšetkým z dotačného systému Ministerstva kultúry SR, z Fondu Hodina deťom, Medzinárodného višegradskeho fondu, Konta Orange, grantovej schémy Žilinského samosprávneho kraja, Fondu GSK, Nadácie SPP apod. Celková výška získaných finančných zdrojov za roky 2001-2012 dosiahla sumu takmer 81 000 Eur. Tieto finančné prostriedky boli použité predovšetkým na nákup novej literatúry, hardvérového a softvérového vybavenia, elektromagnetického systému na ochranu fondu a realizáciu kultúrno-výchovnej činnosti (organizáciu literárnych festivalov, aktivity na podporu čítania, prevenciu protispoločenskej činnosti a drogovej závislosti, integráciu zdravotne znevýhodnených detí do prostredia knižnice, regionálnu výchovu detí a mládeže a pod.).

Medzinárodná spolupráca

V roku 2004, pri príležitosti podujatia Dní detskej knihy, sme po dlhšom období nadviazali kontakty s pracovníkmi knižníc z partnerských miest Limanowa (Poľsko), Pelhřimov (Česko) a Eger (Maďarsko). Pracovníci týchto knižníc predstavili svoje formy a metódy práce s detskými čitateľmi, ako aj svoje úspešné aktivity v tejto oblasti na seminári pre knihovníkov a učiteľov slovenského jazyka a literatúry, čím prispeli k inšpirácii svojich slovenských kolegov. Spoločné stretnutie sa mohlo uskutočniť vďaka grantovej podpore zo strany Medzinárodného višegradskeho fondu a Ministerstva kultúry SR.

Rozsiahlejší rozvoj medzinárodnej spolupráce nám poskytla možnosť získavania finančných prostriedkov z európskych fondov. V roku 2007 bol realizovaný projekt Spoločný slovensko-poľský knižničný rok, podporený z Programu iniciatívy spoločenstva INTERREG III A PR – SR 2004 – 2006 Fond mikroprojektov. Vstupnými podujatiami projektu boli výstavy dokumentov regionálneho charakteru a materiálov o cestovnom ruchu, ktorými boli predstavené regióny čitateľom i širšej verejnosti v oboch partnerských knižniciach. Na výstavy nadväzovali vystúpenia regionalistov – v Limanowej sa predstavil historik, spisovateľ a vydavateľ Peter Huba, v Dolnom Kubíne publicista Zbygniew Sułkowski. V rámci projektu sa uskutočnila spoločná Noc s Andersenom slovenských a poľských detí, súťaž školských časopisov slovenských a poľských základných škôl, stretnutie literátov oboch miest a vydanie spoločného zborníka z ich tvorby, exkurzia pracovníkov Oravskej knižnice A. Habovštiaka v knižniciach v Limanowej, Wieliczke a Krakove, semináre zamerané na problematiku regionálnej literatúry a bibliografie, komunitného života v Dolnom Kubíne a Limanowej, práce s detskými čitateľmi a estetizácie interiérov detských oddelení.

Spolupráca pokračovala aj po ukončení projektu, v roku 2008 sa za podpory občianskeho združenia Polonus a Klubu poľského Žilina uskutočnil v Oravskej knižnici seminár o poľskej detskej literatúre a konzulka Poľskej republiky Urszula Szulczyk-Śliwińska slávnostne otvorila úsek poľskej literatúry.

V roku 2010 nadobudla cezhraničná spolupráca s knižnicou v Limanowej veľmi intenzívny charakter, Oravská knižnica sa stala realizátorom projektu Kniha je most 3k vzájomnému spoznávaniu, knižnica v Limanowej realizátorom projektu Cezhraničný kultúrny dialóg. Obidva projekty boli podporené Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci

Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013. Úvodnou aktivitou celoročného projektu dolnokubínskej knižnice bolo vydanie dvojjazyčnej rozprávkovej knihy regionálnych autoriek, spisovateľky Blaženy Mikšíkovej a ilustrátorky Edity Kubičkovej s názvom Rozprávkové šarkany – Bajkowe latawce. Nasledovali slávnostné prezentácie

Krst knihy Rozprávkové šarkany, vydané v rámci cezhraničnej spolupráce s MBP Limanowa.

knihy, besedy s autorkami a výtvarné dielne inšpirované vydanou knihou v knižniciach v Dolnom Kubíne, Limanowej a v Mestskej knižnici Ružomberok. V rámci projektu sa pracovníci Oravskej knižnice a ďalších verejných knižníc Žilinského kraja zúčastnili na poznávacej exkurzii v mestách a knižniciach Limanowa a Zakopane, uskutočnili sa stretnutia členov a priaznivcov Poľského klubu, obohatil sa fond knižnice o nové publikácie a filmy na DVD nosičoch v poľskom jazyku, ako aj preklady klasickej a súčasnej poľskej literatúry,

Konferencja na temat slowacko-polskiej współpracy transgranicznej w kulturze – 2011 r.

jazykovednú literatúru, publikácie približujúce prírodné a kultúrne zaujímavosti, históriu a súčasnosť Poľska. Ďalšou aktivitou bolo vydanie slovenského prekladu spomienok a úvah limanowského publicistu a regionalistu Jerzy Bogacza pod názvom Anjelský čas. Projekt bol ukončený medzinárodnou konferenciou, hodnotiacou rozvoj a výsledky cezhraničnej spolupráce slovenských a poľských kultúrnych inštitúcií.

V rokoch 2011-2012 sa realizoval ďalší projekt pod názvom Vzájomné spojenia – história a súčasnosť. V rámci neho boli vydané literárne mapy Oravy a informačné materiály o živote a diele významných osobností regiónov Orava a Limanová v slovensko-poľskej mutácii. Pre žiakov základných škôl boli pripravené hodiny regionálnej výchovy a čitateľské dielne, ktorých zámerom bolo zaujímavým spôsobom sprostredkovať poznanie histórie, kultúrneho dedičstva a života významných osobností. Vlastnú tvorivosť detí podporili realizované výtvarné dielne, medzinárodná výtvarná súťaž Portrét regionálnej osobnosti, fotografická súťaž Sedem divov môjho kraja, súťaž školských časopisov. Uskutočnila sa medzinárodná konferencia, na ktorej vystúpili odborníci zo Slovenskej a Poľskej republiky, tematicky bola rozdelená na dve časti. Prvá časť patrila významnej osobnosti slovenského ale i poľského výtvarného umenia 19. storočia, Petrovi Michalovi Bohúňovi. Druhá časť konferencie bola zameraná na problematiku čítania s porozumením a okrem teoretických informácií o práci s literárnym textom a aktivitách knižníc na podporu čítania, mali prítomní možnosť vidieť vzorové tvorivé čitateľské dielne, na ktorých lektori pracovali so žiakmi 3. a 4. ročníka ZŠ.

Členovia literárnych klubov, pôsobiacich pri knižniciach v Dolnom Kubíne a Limanovej mali možnosť publikovať svoju novú literárnu tvorbu v zborníku Masová evakuácia púpav. Pracovníci verejných knižníc Žilinského kraja sa zúčastnili na poznávacej exkurzii v knižnici a múzeu v Bielsko-Bialej.

Krst spoločného zborníka literárnych klubov z Dolného Kubína a Limanovej.

Pokračovanie cezhraničnej slovensko-poľskej spolupráce umožní v roku 2013 ďalší podporený projekt Vzájomné kultúrne inšpirácie – tradične i inovatívne.

Cezhraničná spolupráca sa od roku 2010 rozvíja aj s Regionálnou knihovnou Karviná, ktorá sa stala partnerom pri realizácii projektu Darujme si kúsok historických tradícií, podporeného Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013 z prostriedkov Fondu mikroprojektov spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom. V obidvoch knižniciach sa uskutočnili výstavy materiálov, dokumentov a publikácií, ktoré prezentovali kultúrno-historické pamiatky, významné regionálne osobnosti a turistické zaujímavosti obidvoch krajov pod názvom Spoznávajme sa. Pre vekovú kategóriu detí sa realizovali čitateľské dielne, ktorých ústrednou témou boli regionálne povesti a hlavným zámerom zlepšovanie schopnosti porozumieť jazyku susedného národa. Povesti boli vydané aj v podobe zvukovej knihy, ktorú načítali slovenské a české deti. Na čitateľské dielne

nadväzovali výtvarné dielne v ilustrovaní prečítaných povestí, výtvarné práce detí boli následne zaslané do medzinárodnej výtvarnej súťaže. Slovenské a české deti sa zúčastnili na štvordennom poznávacom pobyte v Dolnom Kubíne, pracovníci Oravskej knižnice a ďalších verejných knižníc Žilinského kraja absolvovali poznávaciu exkurziu do Karvinej. V rámci

Medzinárodná konferencia na tému výmena skúseností v problematike podpory záujmu detí o čítanie, realizovaná v rámci cezhraničnej spolupráce s Regionální knihovnou Karviná.

projektu sa uskutočnili výstavy detských ilustrácií, literárne on-line kvízy pre žiakov z oblasti literatúry, histórie a prírody oboch regiónov, vydaná publikácia Čas priateľstva. Záverečné podujatie projektu – medzinárodná konferencia pod názvom V čítaní je poznanie sa stala priestorom na výmenu odborných skúseností v oblasti knižnično-informačnej práce a zhodnotenie spolupráce participujúcich cezhraničných partnerov.

Nadväzujúci projekt – Výpravy za vzájomným kultúrnym poznaním sa realizoval v rokoch 2011-2012. Projekt otvorila výstava Po stopách osobností, ktorá prostredníctvom materiálov partnerských knižníc predstavila významné postavy obidvoch regiónov. Ďalšou aktivitou bol cyklus podujatí pod názvom Kreslo pre hosťa, kde sa verejnosti predstavili so svojou tvorbou regionálni autori. Deťom boli určené čitateľské a výtvarné dielne – Nedokončený príbeh, kde bolo ich úlohou dokončiť a následne ilustrovať príbeh regionálneho autora. V rámci projektu bola vydaná netradičná kniha, na ktorej tvorbe sa podieľali i detskí autori, dokončením a ilustrovaním príbehu regionálneho autora.

Ďalšími aktivitami boli spoločné nočné čítanie pre české a slovenské deti, ktoré sa konalo v knižnici v Dolnom Kubíne, rozšírenie webstránky Oravskej knižnice o portréty osobností partnerských regiónov a zábavné dopoludnie pre kolektívy detí zamerané na dejiny partnerských miesta významné kultúrne osobnosti Oravy a Moravskoslezského kraja.

Medzinárodný seminár pod názvom Knižnice a vydavateľstvá – ich postavenie a možnosti v súčasnej spoločnosti poskytol priestor na výmenu odborných skúseností v oblasti knižnično-informačnej práce, prezentáciu regionálnych i slovenských vydavateľstiev, ako aj zhodnotenie pokračujúcej spolupráce obidvoch partnerov. Záverečné podujatie projektu – letné tvorivé workshopy v Zázrivej

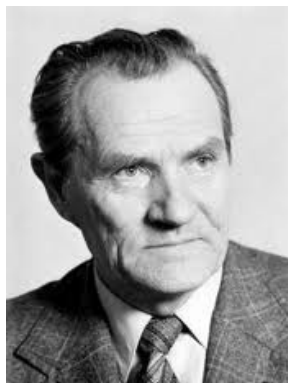
Poznávací pobyt pre slovenské a české deti, realizovaný v rámci cezhraničnej spolupráce s Regionální knihovnou Karviná.

– predstavili deťom atraktívnym a neformálnym spôsobom nové vedomosti o ľudovej architektúre, remeslách, tradíciách a zvykoch v regióne dolnej Oravy a blízkom okolí, a umožnili im tiež spoznať niektoré prírodné zaujímavosti regiónu.

Aktuálne sa v spolupráci s Regionálnou knižnicou Karviná realizuje projekt Kultúra nás spája. Z plánovaných aktivít sa doteraz uskutočnilo vydanie materiálov s regionálnou tematikou (biografické letáky, kartičky s kvízovými otázkami) a Noc v knižnici, kde nosnou témou stretnutia slovenských a českých detí bola práca s literatúrou regionálnych autorov, spoznávanie jej hrdinov, prehĺbenie si vedomostí z oblasti histórie, geografie a prírodopisu obidvoch regiónov. Najlepšie detské práce, ktoré boli zaslané do medzinárodnej výtvarnej súťaže Vianočný pozdrav pre knižnicu boli použité ako podklad na vydanie vianočných pozdravov a kalendárikov a vystavené v priestoroch knižnice. V rámci hodín regionálnej výchovy bolo účastníkom zaujímavým spôsobom predstavené kultúrne dedičstvo oboch regiónov. Hodiny tvorivého písania, kde na základe piatich vybraných slov z regionálnych povestí deti napísali vlastný príbeh, pozitívne podporili ich vlastnú tvorivosť.

Poľský aj český partner, knižnice v Limanowej a Karvinej potvrdili záujem a ústretovosť participovať aj v budúcnosti na spoločných projektoch.

Záverom

Anton Habovštiak.

Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne bude aj naďalej rozvíjať svoju činnosť v duchu slov Antona Habovštiaka: „Knižnica je ako prameň, ktorý vo chvíľach smädu chutí všetkým i každému, a to aj napriek tomu, že sa tejto nenahraditeľnej pramennej vody nikdy nedopije“.

Kalendárium – významné udalosti v rozvoji knižnice

1924: Založenie Verejnej obecnej knižnice s 200 knihami pri Čaplovičovej knižnici.

1951: Začiatok činnosti Okresnej ľudovej knižnice s 1 817 knihami.

1952: Knižnicu vedie prvá profesionálna knihovníčka Emília Telúchová, vytvárajú sa prvé oddelenia v knižnici.

- 1954:** Vedúcou knižnice sa stáva Brigita Smešná, v knižnici pracujú dve pracovníčky.
- 1955:** Knižnica získala dve samostatné miestnosti v Dome osvety, začala vydávať metodický list pre pracovníkov ľudových knižníc s názvom Knihovník.
- 1956-1960:** Knižnica poskytuje metodickú pomoc iným knižniciam pri revízii a spracovávaní fondov, zaškoľovaní knihovníkov, medziknižničnej výpožičnej službe, distribuovaní knižných darov od štátnych orgánov. Realizuje kultúrne, výchovné a spoločenské podujatia. Podieľa sa na organizovaní celoslovenskej prehliadky v prednese poézie a prózy – Hviezdoslavov Kubín. Úspešne sa zúčastňuje na celoslovenskej súťaži knižníc, v r. 1960 získala najvyššie ocenenie v tejto súťaži.
- 1965-1969:** Knižnica ako prvá na Slovensku uviedla do praxe novú organizačnú štruktúru – strediskový systém, ktorým sa zabezpečoval centralizovaný nákup novej literatúry a jej spracovanie, zlepšovanie organizačnej, riadiacej a metodicko-inštruktážnej práce. Dosiahnuté výsledky strediskového systému mala knižnica možnosť prezentovať na významných odborných fórach – medzinárodnom sympóziu O práci knižníc na vidieku vo Vysokých Tatrách v roku 1969 a ako členka delegácie československých knihovníkov sa metodička Elena Hrnčiariková zúčastnila na 32. zasadnutí IFLA v Holandsku.
- 1970-1979:** Rozšírenie spektra poskytovaných služieb o bibliograficko-informačné a rešeršné, poskytovanie adresných faktografických informácií a využívanie špeciálnych dokumentov, svoje služby začal poskytovať aj nový úsek regionálnej literatúry a bibliografie. V roku 1978 zabezpečovala okresná knižnica kultúrno-poznávací pobyt pre delegátov kongresu IFLA v okrese Dolný Kubín, pracovníci knižnice sa ako pozorovatelia zúčastnili na jeho rokovaní vo Vysokých Tatrách.
- 1980-1989:** Knižnica sa presťahovala do vlastnej budovy. V roku 1985 začalo svoju činnosť hudobné oddelenie, do fondu knižnice sa začali kupovať aj gramofónové platne a magnetofónové pásky. Knižnica spolupracuje na príprave integrovaného knižnično-informačného systému na báze automatizácie.
- 1990:** Okresná knižnica je v priamom riadení Ministerstva kultúry SR, získala druhú budovu, kde bola zriadená pobočka. Zanikol strediskový systém, knižnice a ich fond bol delimitovaný pod správu mestských a obecných úradov.
- 1994-1995:** Knižnica začína postupne automatizovať svoju činnosť, pristúpilo sa k vybudovaniu počítačovej siete a zakúpeniu knižnično-informačného systému Libris pre spracovanie kníh a Biblis pre spracovanie článkov regionálneho charakteru.

- 1996:** Okresná knižnica bola premenovaná na Oravskú knižnicu, stratila svoju právnu subjektivitu a stala sa organizačnou zložkou Oravského regionálneho centra.
- 1997:** Všetky oddelenia prešli na automatizovaný výpožičný systém, čím začala plnoautomatizovaná prevádzka knižnice. Pobočka bola zrušená a druhá budova predaná.
- 1999:** Knižnici bola vrátená právna subjektivita a jej zriaďovateľom sa stal Krajský úrad v Žiline.
- 2000:** Do prevádzky bola uvedená prvá verejná internetová stanica.
- 2002:** Zriaďovateľom knižnice sa stal Žilinský samosprávny kraj.
- 2004:** Uskutočnila sa rekonštrukcia budovy a premenovanie na Oravskú knižnicu Antona Habovštiaka.
- 2006:** Používateľom je dostupný on-line katalóg na web stránke knižnice.
- 2007:** Rozvoj cezhraničných kontaktov s Miejskou Bibliotekou Publiczną v Limanowej (Poľsko).
- 2010:** Rozvoj cezhraničných kontaktov s Regionální knihovnou v Karvinej (Česká republika).
- 2012:** Prechod na nový knižnično-informačný systém Clavius.

Fotografie:

Archív Oravskej knižnice A. Habovštiaka.

Literatúra:

- Oravská knižnica Antona Habovštiaka: história a súčasnosť / zost. Ľubica Ľuptáková, Martina Fecskeová. Dolný Kubín: Oravská knižnica Antona Habovštiaka, 2010. ISBN 978-80-89099-25-2
- Správa o činnosti a hospodárení za rok 2010 / zost. Martina Fecskeová. Dolný Kubín: Oravská knižnica Antona Habovštiaka, 2011.
- Správa o činnosti a hospodárení za rok 2011 / zost. Martina Fecskeová. Dolný Kubín: Oravská knižnica Antona Habovštiaka, 2012.
- Správa o činnosti a hospodárení za rok 2012 / zost. Martina Fecskeová. Dolný Kubín: Oravská knižnica Antona Habovštiaka, 2013.

Mgr. Martina Fecskeová (1965). Absolvovala štúdium na Strednej knihovníckej škole v Bratislave a externé štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave, odbor Teória a riadenie kultúry. V rokoch 1983 – 1989 pracovala v Okresnej knižnici v Dolnom Kubíne postupne na oddelení beletrie, náučnej literatúry a oddelení regionálnej literatúry a bibliografie. V rokoch 1989 – 1992 pôsobila v Oravskej galérii v Dolnom Kubíne. V súčasnosti pracuje v Oravskej knižnici A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne na pozícii metodičky a popri štandardnej metodologickej, rozborovej, koncepcnej a štatistickej činnosti sa zameriava na prípravu a realizáciu projektov, v ostatných rokoch predovšetkým na projekty cezhraničnej spolupráce s partnermi v Poľskej a Českej republike.